

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 10.

LETNIK XXIV.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

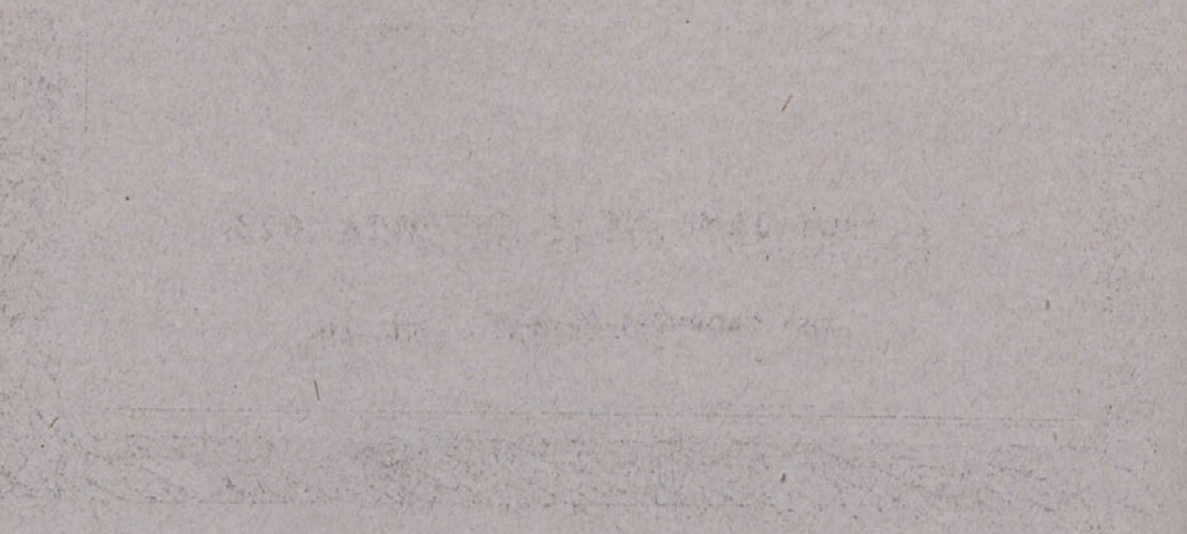
V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1923.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Vlad. Pušenjak: Povišane takse in pristojbine	145
Dr. Basaj: Bodite previdni	148
A. Kralj: Pripombe k načrtu združnega zakona	150
Tripo Milošević: Zadrugištvo in prisilno varčevanje	154
Vprašanja in odgovori	155
Zadrugištvo	157

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din. Za člane zvezinih zadrug 20 Din. na leto. Posamezna številka 3 Din. — Izhaja 15. dne vsakega meseca.

..... Rokopisi se ne vračajo.

Vlad. Pušenjak.

Povišane takse in pristojbine.

Finančni minister je dne 11. jul. t. l. predložil Narodni skupščini v pretres in razpravo predlog zakona o izmenama i dopumana u zakonima o taksama i pristojbama. S tem zakonom se večina členov srbskega zakona o taksah, ki so se deloma z zakonom z dne 27. jun. 1921 razširili i na prečanske kraje, razširi, ob enem pa tudi znatno — 5 do 10 krat v mnogih slučajih — povečajo obstoječe takse. Finančni minister upa s temi povišanimi taksami dobiti novih dohodkov 100 milijonov Din., poznavalci razmer pa trdijo, da bo dobil gotovo nad pol milijarde novih dohodkov.

V l. 1921/22 se je po proračunu pričakovalo, da bodo znašali dohodki taks okrog 200 milij. Din., l. 1922/23 so se isti vsled zvišanja po zakonu z dne 27. jun. 1921 povišali v budžetu na 407 milij. Din., plačalo se je pa v 10 mesecih nad 448 milij. Din., tako, da so plačila taks v prorač. letu 1922/23 gotovo prekoračila 500 milij. Din. Ako bo novo povišanje vrglo vsoto pol milijarde Din., bodo dohodki taks v prorač. letu 1924 gotovo vrgli nad 1 milijardo Din., približno $\frac{1}{10}$ celega proračuna.

Proti pretiranemu zvišanju taks, osobito proti uvajanju novih taks je nastal takohud odpor, da je mogel finančni odbor Narodne skupščine še le 10. sept. početi z raz-

pravo o predloženem zakonu in da se isti, ko je finanč. odbor končal svoje delo, do konca sept. ni predložil v razpravo Narodni skupščini.

Ogledati si hočemo v glavnih potezah kardinalne hibe srbskega zakona o taksah, nato razpravljati o taksah in določbah zakona, ki se tičejo zadrug in končno označiti zahteve zadružništva glede taks.

1.) Glavne hibe srbskega zakona, ki se bo po večini razširil na celo državo in ki stopi v veljavo 1. nov. t. l. so: Ne dela se razlike med posli manjše in večje vrednosti, ne jemlje se ozir na revne in za nje določa zmerne takse, nemogoče bo v bodoče bagatelne zadeve rešiti potom sodišč; zvišane takse pomenijo neznosno podražitev pravne poti. Zakon vsebuje celo vrsto odredb, ki otežkočajo delovanje zadrug, osobito pospeševanje varčevanja, podelitev cenih kreditov, uspešno delo pri pobujanju draginje, pač pa ukinja dosedanje ugodnosti in oprostitev, vzlasti oprostitev zadrug v smislu čl. 95 srbskega zadr. zakona z dne 3. dec. 1908, katera ugodnost se je s čl. 262 finanč. zakona za l. 1922/23 razširila na celo državo. Temu nasproti se mora pibiti, da je finančni minister zahtevi bank in bančnih krogov, da se opusti povišanje taks na dividende itd. ugodil, dočim je odklonil vse predloge v prid zadružništva, v prid najširših slojev ljudstva. Takse za šolska spričevala, razne izpite itd., s čemur se podražuje šolanje in onemogoča

revnejšim slojem, so previsoke, nasprotujejo pa tudi čl. 16 ustave, ki določa, da se »državni pouk daje brez vpisnine, šolnine in drugih taks«. Žalostno poglavje zase tvorijo člani, ki določajo, da dobe državni uslužbenci nagrade v znesku 5—10 %, ako skrbе za plačilo dolžnih taks, oz. doženejo prikratbe taks in predpišejo taksne kazni, ker se smatra v vseh modernih državah kot službena dolžnost državnih nameščencev, da vestno vrše svoj posel, iztirjujejo dolžne takse, nadzirajo plačevanje taks, predpisujejo kazni brez vsake posebne nagrade. V zakonu so stvari, ki ne spadajo noter, so odredbe, ki so neprimerne in so v škodo strank in države, kakor n. pr. odredba, da se akti, ki niso kolekovani ali nezadostno kolekovani, ne rešijo, niti vrnejo stranki. V zakonu pa manjka točna navedba, kateri zakonski predpisi prejšnje dobe še veljajo, nadalje manjka enotna kompetenca, enoten kazenski postopek, manjkajo določbe glede dohodarstvenega sodišča itd., s kratka : koncepcija zakona je taka, da je nastala nesigurnost, labilnost in nejasnost v uporabi pristojbinskih in taksnih predpisov.

2.) Kljub temu, da določa zakon o neposrednih davkih, ki se je lani predložil Narodni skupščini, a še ni prišel v razpravo, v čl. 109 oprostitev zadrug od neposrednih davkov, navaja zakon o taksah v členu 5. osebe in ustanove, ki so oproščene od plačila taks, kakor gospodarska društva, humanitarna, vojna itd., a o zadrugah zakon — molči. Pač pa se pravi v členu 6., da vse oprostitev po dosedanjih pristojbinskih in drugih zakonih veljajo le še 3 mesece potem, ko stopi novi zakon v veljavo. Oprostitev zadrug od taks toraj v zakonu ni izrečena, ampak nam je dal finančni minister obljubo, da bo na podlagi prošnje dovolil oprostitev in to objavil v pravilniku. To obljubo je dal finančni minister z ozirom na besedilo zakona v členu

5, ki se glasi : »Osebe in ustanove, katere so do sedaj na podlagi drugih zakonov bile oproščene taks, kakor i osebe, ki so na podlagi zakona o taksah in pristojbinah imele ali dobile oprostitev, morajo zahtevati na novo od ministra financ oprostitev, katero more dovoliti oprostitev, največ do izmere prejšnje oprostitev.«

Katera povišanja zanimajo zadruge in zadrugarje ?

Povišane so takse za vse pismene vloge na Din. 5.—, do sedaj Din. 3.— (tarif post. 1.), za vse priloge k vlogam na Din. 2.—, do sedaj Din. 1.— (tarif post. 2.), za vse odloke, pismene odločbe na Din. 20.—, do sedaj Din. 10.—, (tarif. post. 5.), za vse posojilne listine $\frac{1}{2}\%$, do sedaj Din. 0.50 (čl. 3, 18), za prošnjo za razna zemljeknjižna zavarovanja (intabulacija, nadintabulacija, zaznamba itd.) za zneske do 500.— Din., 20.— Din, do sedaj le Din. 8.—, za nadaljnjih vsakih 100.— Din. po 1.— Din. (čl. 3, 138), za izbris intabulacij, nadintabulacij, zaznamb itd. 20.— Din., oz. 50.— Din., ako se izda pismena rešitev, do sedaj 5.— Din. oz. 10.— Din (čl. 3, 139), za parafiranje trgovskih knjig (glaynih) 1.— Din. od lista, ostalih 0.50 Din. od lista, do sedaj 0.05 Din. od lista (čl. 3, 167), za odobrenje pravil potrošačkih zadrug Din. 20.—, prej 10.— Din., za odobrenje sprememb pravil Din. 5.—, do sedaj Din. 2.— (čl. 3, 273), za hranilne knjižice 0.50 Din. (čl. 3, 284).

Določbo čl. 3, 142, da se za vpogled v zemljiško knjigo mora plačati taksa Din. 10.—, do sedaj Din. 4.— je po odločni zahtevi poslancev zadrugarjev in odvetnikov finančni minister ukinił.

3.) Po končani razpravi v finanč. odboru sem takoj opozoril Glavni Zadrugi Savez u Beogradu na to, da se niso zadruge navedle v zakonu kot oproščene od taks in da treba potom prošnje doseči oprostitev od fi-

nanč. ministra, ki se bo objavila v pravilniku k zakonu. Glavni Zadrudni Savez je nato sestavil sledečo vlogo na ministrstvo financ, katera se je osebno izročila finančnemu ministru :

Kr. ministarstvu financija,

Ministru Dr. Milan Stojadinović.

Gospodine ministre !

Proučivši Vaš »Predlog zakona o izmenama i dopunama u zakonima o taksama i pristojbama od 2. jul. 1923« čast nam je obratiti Vašu cenjenu pažnju na okolnost, da ovaj predlog nije v saglasnosti sa dosadašnjim zakonskim odredbama i da ovaj predlog odzimi zadrugarstvu one zakonske povlastice, koje se naročito temelje na srbijanskom zakonu o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama iz god. 1898 čl. 95 i na finacijskom zakonu za budžetsku godinu 1922/23, koji je preneo oprost od srbijanskog zakona taksa na celokupno zadrugarstvo naše države.

Tome nasuprot je Vaš predlog zakona o neposrednim porezima obratio punu pažnju zadrugarstvu te u svom članu 109 zadržao kontinuitet sa dosadašnjim zadrugarstvom oprostivši zadrugarstvo neposrednih poreza stavkom g (gde su oslobođene : sve one zadruge i savezi zadruga, koji sada potpadaju i koji će u buduće potpadati pod Glavni Zadrudni Savez u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca u Beogradu, ako ne dele dobitak. Pod zadrugama odnosno savezima, koje ne dele dobitak, razumevaju se u smislu ovog zakona one zadruge, koje prema svojim statutima celokupni svoj dobitak unašaju u rezervni fond, koji ne dele ni prilikom likvidacije. Zadruga odnosno savez, koji uživa oslobođjenje na ovom osnovu, ne može više promeniti pravila u suprotnosti s ovom odredbom, nitj može istupiti iz Glavnog Zadrudnog Saveza, nego mora, ako hoće da se ustroji na novoj osnovi, prvo likvidirati).

Oprostom zadrugarstva od taksa u svim dosadašnjim zakonima imala je država »nameru da i ona pomogne, da se upravni troškovi zadrudni svedu na što manju meru. Jefina administracija zemljoradničkih zadruga pruža mogućnost zemljoradničkim zadrugama da mogu pružati svojim zadrugarima jefin kredit.« Tako je namera države formulirana u komentaru zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama od dr. Bogdana St. Markovića.

Ustav je ova načela ne samo potvrdio nego još i pojačao u svom članu 29 koji glasi : »Država materijalno pomaže nacionalno zadrugarstvo.«

Ove se je ustavne odredbe držao i finacijski zakon za god. 1922/23 i za dvanajstine god. 1923, a držao se te ustavne odredbe i predlog zakona o neposrednim porezima Vašega ministarstva.

Uvereni smo, da Vaše ministarstvo nema povoda, da promeni dosadašnju privrednu politiku prema zadrugarstvu »in peius« nego da će kao dosada u svim zakonima i nacrtima slediti ustavnu odredbu, pa zato molimo, da u član 5. Vašega »Predloga zakona o izmenama i dopunama u zakonima o taksama i pristojbama od 2. jula 1923 uvrstite kao i 6 tačku član 95 srbijanskog zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama, koji ovako glasi :

»Zadruge i savezi oslobodjavaju se svih taksa oko osnivanja, oko potvrđivanja pravila, knjiga i obaveza za overavanje potpisa i u opšte za vse radnje, što ih s državnim ili opštinskim vlastima imaju.«

U nadi, da ćete ovu našu pravednu pretstavku uvažiti bilježimo.

S odličnim štovanjem,

Ob prilici razprave o tem zakonu bomo v Narodni skupščini ponovno nastopili za oprostitev od taksa za zadruge, za ohranitev ugodnosti na podlagi še veljavnih zakonov.

Dr. Basaj.

Bodite previdni.

Svarilo, bodite previdni velja v današnjih razmerah v prvi vrsti blagovnim zadrugam: konsumnim društvom, kmetijskim nabavnim in prodajnim zadrugam, gospodarskim in kmetijskim društvom itd.

Finančni minister Stojadinović provaja že eno leto politiko deflacije. To se pravi, da se protivi vsem zahtevam in vsem poskusom gotovih krogov, ki hočejo, da pusti Narodna banka več denarja v promet. Ta njegova politika deflacije je pokazala uspeh in tekom enega leta se je naš denar dvignil tako, da stane v Zürichu 100 naših dinarjev danes približno 6.50 švicarskih frankov, dočim je pred enim letom 100 dinarjev stalo na isti borzi 5.40 švicarskih frankov.

Naš denar je torej v vrednosti zrastel in ker obljublja finančni minister, da bo isto politiko nadaljeval, je pričakovati, da bo zrastel še bolj. Govorijo, da bo kmalu stalo na curiški borzi 100 dinarjev 7 švicarskih frankov.

Blagovna trgovina mora zelo paziti na to, ali naš denar raste ali pada. Kadar naš denar v vrednosti pada in to smo skušali do pred enim letom, tedaj cene blaga rastejo in vsak, kdor ima mesto denarja v zalogi blago, bogati. Čim več blaga v zalogi, tem večji dobiček, kadar denar pada. Lahko smo opazovali v tistih letih, ko je denar padal, kako so ljudje bogateli, čeprav niso bili sposobni, čeprav niso bili posebno izvežbani v trgovskih poslih in čeprav niso bili ravno varčni. Trgovati v časih, kadar denar pada, ni nobena umetnost. Še otrok v takih razmerah lahko trguje.

Danes so razmere drugačne. Kdor ima danes na zalogi blago, se mu lahko zgodi, da

vsled padanja cen veliko zgubi. Ker denarja manjka in vsled tega v vrednosti raste, je posledica, da cene blaga padajo, da je kupcev malo, ker pričakuje vsak, da bodo cene še nižje. Vsled tega opazamo v trgovini zastoj. Ravno nasprotno torej, kakor pri padanju vrednosti denarja. Dočim bi tisto živahnost in mrzličnost, ki jo kaže gospodarstvo pri padanju denarja, ko hoče vsakdo hitro obogateti, lahko primerjali s povišano temperaturo bolnika, lahko zopet zastoj v gospodarstvu, ako vrednost denarja raste, primerjamo slabosti človeka, ki je prestal hudo bolezen. Le počasi se moči vračajo in oslavljeni organizem dolgo nima nobene delavne sile, dasi veliko zahteva: tečne hrane in dosti hrane.

Kako naj postopajo blagovne zadruge v teh težkih časih? Rekli smo, da zgublja danes tisti, ki ima blago v zalogi. Čim več blaga ima v zalogi in čim bolj denar raste, tem večja bo njegova izguba. Zato mora oni, ki hoče delati previdno in se izogniti škode, gledati, da ima na zalogi čim manj blaga, da vsako blago čim prej spravi v denar. Ako z blagom čaka, bodo cene padle in čim dalj čaka, tembolj bodo padle. Jasno torej, da je v takih časih najbolje blago kupovati samo za sproti. Znano je, da so kmetijske zadruge že pred vojno marsikaterikrat blago naročale od Gospodarske zveze šele potem, ko se od posestnikov zbrale naročila. V tem slučaju kmetijske zadruge sploh niso imele nobene nevarnosti, ker je bilo blago že prodano, predno so ga naročile od Gospodarske zveze. Zelo umestno bi bilo postopati tudi danes tako. Zadruga pravzaprav tu ne nosi nobene nevarnosti, ker samo posreduje.

Vpraša, kdo bo naročil in koliko bo naročil blaga in ko je vsak posestnik to podpisal, potem šele blago kupi.

To, kar se pri nas danes dogaja, izboljšavanje valute in vsled tega padanje cen blaga, so druge države že doživele, tako n. pr. v Čehoslovaški in v Italiji. Na Čehoslovaškem je združništvo vsled hitrega zboljšanja češke krone veliko izgubilo in mnoge poprej zelo močne zadruga so porabile za kritje takih izgub vse rezerve. Vsled istega pojava je trpelo tudi italijansko združništvo; vendar ne toliko, ker je pravočasno spoznalo položaj in začelo postopati previdno. Centrala konsumnih zadrug v Genovi je n. pr. prav kmalu, ko se je začela italijanska lira zboljševati, popolnoma opustila vso trgovino na zaloge in je delala samo v komisiji. To se pravi, da je najprej pri svojih včlanjenih konsumnih zadrugah povprašala, koliko blaga ene ali druge vrste zahtevajo in ko je od njih prejela naročilo, potem je šele blago kupila. Ko se je vršila genovska konferenca, mi je predsednik te centrale izjavil, da nima niti za eno liro blaga v zalogi.

Res je, vse zadruga ne morejo tako postopati in ni mogoče, da bi konsumno društvo najprej zbiralo, koliko kave, sladkorja, mila, petroleja itd. bo vsaka gospodinja naročila, temveč morajo to blago imeti stalno v zalogi. Toda so gotove vrste blaga, zlasti takozvane sezonske kmetijske potrebščine, pri katerih bi bilo nespametno držati jih v zalogi in nositi nevarnost oziroma trpeti izgubo. Tako je n. pr. pri umetnih gnojilih, pri močnih krmilih, pri modri galici, pri semenih itd. najboljše, da zadruga zbere pri kmetih naročila in potem šele blago naroči, došlo blago pa takoj razdeli in zahteva plačilo. V tem slučaju se zadruga popolnoma lahko obvaruje škode, čeprav med tem cena dotičnega blaga pade in si pri tem še zasigura kritje svojih stroškov in zmeren dobiček. Pri

drugih vrstah blaga, kjer tako naročanje sproti ni mogoče, kjer je treba imeti gotovo zalogo, pa moramo z ozirom na izredno nevarnost časa gledati, da je zaloga kolikor mogoče majhna. Mnoge zadruga so imele navado, da so se z gospodinjskimi potrebščinami v jeseni založile kar za celo zimo. To bi v letošnji jeseni odločno odsvetovali, ker je s tem združena prevelika nevarnost. Boljše je vzeti nase malo višje režijske stroške, ki so združeni s takimi manjšimi naročili, nego pa trpeti zgubo radi tega, ako bi blago na zalogi v ceni padlo.

To, kar smo napisali za blagovne zadruga, velja pa tudi za posameznika. Marsikdo je vsled padajoče valute dobil navado, da se nekako boji gotovine in ves denar sproti obrne v blago. To je bila priprosta špekulacija ljudi, ki so imeli denar, pa niso hoteli, da bi vsled padanja valute trpeli škodo. In kupovali so na zalogo ne le orodje, ne le take stvari, ki gospodarstvo zboljšajo in dohodek iz gospodarstva povišajo, ampak so veliko denarja obračali za nakup obleke, za nakup gospodinjskih potrebščin na zalogo, celo za nakup luksusnih predmetov. Kdor v današnjem času tako postopa, ta bo izgubljal vsled tega, ker bi imel veliko večjo korist, ako bi bil njegov denar v hranilnici, kjer mu vrednost raste in k temu nese še obresti. In tisti, ki so prej tako delali, so danes pri splošnem pomanjkanju denarja prišli v prav neprijeten položaj, ker mnogokrat denarja tudi za potrebne stvari nimajo.

Zdi se mi, da je prišel tisti čas, ko bodo varčevalci zopet nagrajani za varčevanje, kakor so bili po krivici tepeni prej, ko je denar padal. In zdi se mi, da je že prišel čas kazni za one, ki so nepremišljeno denar zapravljali in ki so mislili, da so napravili dobro delo in pametno gospodarili, ako so denar čim preje raztrosili.

A. Kralj :

Pripombe k načrtu združnega zakona.

(Dalje.)

Objava vpisa.

Po predpisu načrta (čl. 14) naj bi registracijsko sodišče dalo vpis vsake nove zadruga v združni register objaviti v »Službenem listu« Glavnega Združnega Saveza.

Ta določba je neumestna iz več razlogov.

Vsaka uradna objava v službenih listih ima namen, informirati kolikor mogoče široko publiko, ki bi mogla najprej priti v poslovnj stik z dotičnim podjetjem, t. j. osobito domačo publiko. Zato bi bilo na vsak način bolj priporočljivo, da se objave o vpisu zadrug publicirajo v pokrajinskih uradnih listih kakor pa v »Službenem listu« Glavnega Združnega Saveza, ki bo že po svoji naravi moral ostati širši javnosti več ali manj nepoznan. V interesu zadrug, zlasti produktivnih, pa je, da zunanji svet čim bolje zazna za njihovo eksistenco.

Drug pomislek v tem pogledu je, da je več kot dvomljivo, ali bo mogoče dati Glavnemu Združnemu Savezu v doglednem času tako notranjo uredbo, da bo zagotovljeno vsaj približno redno izdajanje službenega lista.

Prememba pravil.

V čl. 15 načrta je rečeno, da veljajo predpisi člena 12 tudi za vsako premembo pravil.

Da bi čl. 12 veljal v vsem svojem obsegu tudi za premembo pravil, je sploh nemogoče, oziroma bi bilo brezmiselno, da bi morala zadruga ob priliki premembe pravil, ravno tako kakor ob ustanovitvi, predlagati revizijski zvezi pravila in spisek združnikov. Dovoljno je, da ji predloži v izjavo pre-

pis zapisnika o občnem zboru, ki je sklenil premembo pravil. V tem smislu bi bilo popraviti besedilo prvega odstavka čl. 12.

V drugem odstavku tega člena se nahaja stilistična ali morda tiskovna napaka, ki jo bo treba odpraviti. Mesto »prijavi je treba priložiti tri prepise sklepa o izpremembah in dopolnitvah pravil«, bi moralo pravilno stati: »..... o izpremembah ali dopolnitvah pravil.«

Ako bi prijava sodišču o premembi pravil ne odgovarjala zakonitimi predpisom, se pojavijo isti pomisleki, kakor smo jih omenjali v opombah k členu 13, namreč: Ali se v takem slučaju prijava a limine zavrne, ali pa se zadrugi doloži, da odpravi nedostatke zgolj formalnega značaja? Ako se vpiše v združni register kaka protizakonita prememba pravil, od koga naj se kasneje zahteva, da se napaka popravi in kakšna prisilna sredstva ima na razpolago sodišče, da izsili popravo nepostavnega sklepa občnega zbora o premembi pravil? Ali se smatra, da prememba pravil, ki je v bistvenih stvareh nasprotna zakonu, pa je bila iz kategorij vzroka navzlic temu vpisana v združni register, pravno sploh ne obstoji?

Premembe v pravilih bi se morale po načrtu objavljati v »Službenem listu« Glavnega Združnega Saveza. O tem sem izrazil svoje pomisleke že v pripombah k čl. 14.

Podružnice.

Po čl. 16 načrta bi bilo dopuščeno, da ima zadruga filiale (podružnice). V treh kratkih stavkih so obsežene vse tozadevne določbe, pa je zato razumljivo, da je načrt v tem pogledu pomanjkljiv. Nič ni namreč po-

vedano : 1) kateri organ sme osnovati podružnice, ali načelstvo ali občni zbor ; 2) ali se podružnica vpiše v zadružni register in pri katerem sodišču ; 3) za slučaj, da bi se morala podružnica registrirati, kaj bi bilo treba registracijskemu sodišču prijaviti in predložiti ; 4) ali objavi sodišče registracijo podružnice ravno tako kakor vpis nove zadruge. Nikakor ni prav, da o teh važnih stvareh načrt ne obsega nikakega predpisa.

Pričetek članstva.

O pravnem razmerju zadružnikov razpravljajo čl. 17—20 načrta.

O postanku članstva obsega določbe čl. 17, ki pa ne obsega samo predpisov o sprejemanju članov, nego tudi o imeniku zadružnikov, torej o dveh različnih stvareh, pa bi bilo vsled tega umestno, ta člen deliti v dva ali celo tri člene. Sedanji člen je poleg tega že sam na sebi predolg.

Vsak nov član mora podpisati pristopno izjavo v dveh izvodih, od katerih ostane jedna pri zadrugi, druga pa se pošlje pristojni revizijski zvezi. Ako bi bil dotičnik nepisumen, mora podati svojo izjavo o pristopu v zadrugo pred predstavniki zadruge in poleg tega še v prisotnosti dveh državljanov, ki se na izjavi podpišeta kot svedoka. Pred koliko in pred katerimi predstavniki zadruge je treba podati to izjavo ? Ali zadostujeta dva člana načelstva (čl. 23, odst. 1) v ta namen, ali je dovoljeno, da fungirajo pri tem opravilu tudi člani nadzorstva ali kak uradnik, ki so eventuelno tudi lahko predstavniki zadruge ? Ali je treba tako izjavo podati morda celo pred vsemi predstavniki zadruge ?

V 5. odstavku tega člena je rečeno, da mora biti spisek (imenik) zadružnikov na vpogled vsakomur. To določbo bi bilo treba utesniti in dovoliti vpogled le med navadnimi poslovnimi urami in le takim osebam, ki morejo dokazati pravni interes.

Če naj služi spisek zadružnikov kot javna, vsakomur dostopna knjiga, more svoj namen dosegati le, ako se točno in sproti vodi. Zato bi bilo treba besedilu zakona dodati, da se mora v ta spisek takoj zabeležiti vsaka izprememba v stanju članstva, da se mora torej vanj takoj vpisati sprejem novih članov in vsak izstop iz članstva.

Tudi bi bilo treba v spisku (imeniku) označiti ne samo dan sprejetja, število vpisanih deležev in dan prestanka članstva, ampak poleg zadružnikovega imena tudi njegov poklic in bivališče. To zadnje je potrebno zlasti z ozirom na one kraje, kjer je dobiti mnogo ljudi z enakim rodbinskim priimkom, n. pr. v Dalmaciji in drugih južnih krajih.

V 6. odstavku tega člena se zahteva, da mora načelstvo zadruge najdalje v roku mesec dni predložiti drugi izvod pristopnice pristojni revizijski zvezi »na čuvanje«.

Kakšen namen naj bi imelo to spravljajne drugega izvoda pristopnic pri zvezi, iz zakonskega načrta ni razvidno. Pravno taka shramba pristopnic po zakonskem načrtu nima nikakega pomena, ker se s tem nič ne upliva ne na postanek, ne na prenehanje članstva. — Ta določba je prišla nekoliko modificirana v naš načrt najbrž iz nemškega zadružnega zakona, ki zahteva, da se mora pristopnica shraniti pri sodišču ; član postane ondi zadružnik šele s časom, ko ga je sodišče vpisalo v sodni imenik zadružnikov in ravno tako traja njegovo članstvo dotlej, dokler ga sodišče ne izbriše v svoji sodni listi. Nekaj podobnega, čeprav z drugimi pravnimi posledicami, je hotel uvesti avstrijski načrt iz l. 1911. Na Nemškem ima torej sodelovanje sodišč v tem pogledu vse drugačen značaj in se hoče s tem v interesu zadružnikov samih in zadruginih upnikov doseči, da se more vsak čas lahko povsem točno določiti stanje članov. Vpis v sodno listo zadružnikov ima konstitutiven značaj, ker je začē-

tek in konec članstva odvisen od vpisa v sodno listo.

Shranjevanje pristopnic pri zvezah po našem načrtu nima tega značaja in ne vpliva nič niti na postanek niti na prenehanje članstva. Dasi je torej vse to delo po našem načrtu pravno brez pomena, se s tem naklada zvezam veliko breme, zlasti onim, ki imajo veliko zadrug z velikanskim številom članov. Ravno vsled tega velikega števila članov vseh posameznih zadrug bo zvezam skoro nemogoče o izpremembah v članstvu vršiti zanesljivo evidenco. Vse to ogromno delo bo zahtevalo veliko pisarij in stroškov, a ne bo donajalo nikakih koristi. Celo na Nemškem, kjer se vodijo liste zadružnikov uradno pri sodiščih in torej le za manjše okoliše, se je ugotovilo, da so sodne liste ravno tako nezanesljive, nepravilne in nepopolne, kakor imeniki, ki se vodijo pri posameznih zadrugah. Upošteva je naše razmere smelo trdim, da bo pri nas še mnogo večji nered glede onih pristopnic, ki se bodo hranile pri zvezah, skratka, da bo mnogo sitnosti za prazen nič.

V 7. odstavku čl. 17 je rečeno, da članstvo postoji od dne, ko je dotična oseba sprejeta od zadruga in vpisana v imenik zadružnikov. Za postanek članstva bi bila torej mnogokrat merodajna dva datuma, kar je pravno nemogoče. Vzemimo primer: Določena dne se vrši pri zadrugi seja, ki sprejme glasom sejnega zapisnika načelstva več novih članov. Tajnik ali kdorkoli, ki oskrbuje pisarniške posle pri zadrugi, pa morda vpiše te člane v imenik zadružnikov, recimo čez mesec dni. Od kedaj bi v takem slučaju datiralo članstvo? Da se izognemo vsaki dvoumnosti, bi bilo torej to mesto v načrtu stilizirati drugače in reči, da sta za postanek članstva merodajni dve okolnosti: sprejem v članstvo od strani zadruga in poleg tega vpis v imenik zadružnikov ter da članstvo

postoji še le tedaj, kadar sta izpolnjena oba ta dva pogoja.

V zadnjem odstavku čl. 17 je predpisano, da zadruga, ki obstoje že nad 10 let, ne smejo od novih članov zahtevati nikake vpisnine ali kakih drugih prispevkov, ampak smejo terjati od njih le plačilo deleža. Ta določba ima namen doseči, da bi zadruga z znatnimi rezervnimi zakladi ne otežkočale pristopa novim članom s tem, da bi od njih terjale v razmerju z rezervno glavnico odgovarjajočo pristopnino in na tak način pri sprejemanju novih članov postopale po vzorcu kapitalističnih družb. V tem pogledu se opisanemu namenu ne da ničesar ugovarjati. Vprašanje je le, če se da zloraba zadružnih načel na tak način preprečiti. Skoraj gotovo ne. Število zadrug, ki bi zavzemale tako ozkosrčno stališče pri sprejemanju novih članov, bo le majhno v primeri z onimi mnogobrojnimi zadrugami, ki obstoje že nad 10 let, pa so še vedno slabo fundirane in so še nadalje prisiljene poleg deleža zahtevati še majhne doprinose za pokritje svojih upravnih stroškov, ki so od dne do dne večji. Zadnje imenovane zadruga bi bile z zgornjo določbo kolikor toliko prizadete, dočim bi jo poprej označene zadruga znale na en ali drug način obiti. Zato je bolje, da se zadnji odstavek čl. 17 sploh črta.

Prestanek članstva.

Določbe, ki jih obsega čl. 18 o prenehanju članstva, so površne in pomanjkljive.

Tako ni nič določeno, da preneha članstvo vsled smrti in ni povedano, ali se smatra, da li v takem slučaju nadaljujejo članstvo dediči umrlega člana do konca poslovnega leta ali ne, oziroma ali se ima vpisati v imenik zadružnikov kot dan prestanka dan smrti ali zadnji dan poslovnega leta. V tem oziru tudi čl. 20 ne ustvarja nobene jasnosti. Če je merodajen dan smrti za prestanek članstva, ka-

ko se uporablja potem čl. 31 (odstavek), da se more med zadržnike porazdeliti v plačilo izguba, ki se pokaže in ugotovi šele koncem poslovnega leta?

Izključenega člana mora upravni odbor o izključitvi obvestiti in izključeni prestat biti član od dne dalje, ko je bil o izključitvi obveščen. Tu imamo pripomniti, da se bo neredkokrat zgodilo, da zadruga ne bo vedela za bivališče izključenega člana in ga torej o izključitvi ne bo mogla obvestiti, kar bo imelo za posledico, da bo izključeni član še vedno ostal član. Določbo sedanjega načrta bo treba torej v tem pogledu izpremeniti, drugače se bodo v praksi pojavile nepremagljive težkoče in bi se ta zakonska določba ne mogla izvajati.

Dalje ni nič omenjeno, kaj se ima zgoditi, ako kaka pravna oseba, ki je v zadrugi včlanjena, preneha delovati ali stopi v likvidacijo. Kdaj preneha članstvo v takem slučaju, ali z dnem, ko stopi dotična pravna oseba v likvidacijo ali z dnem, ko je izbrisana iz javnih knjig? Ta določba je važna posebno za zveze, ki imajo za svoje člane skoro izključno le zadruge.

Sploh bi bilo prav umestno, da se v zakonu jasno določi, da preneha članstvo ne samo v slučaju prostovoljne odpovedi, ampak tudi v slučaju smrti in izključitve vedno le koncem poslovnega leta. Izjema bi se morala napraviti le za primer, da član prenese svoj delež na drugo osebo, ki postane mesto njegga člana in prevzame na se vse njegove obveznosti. To načelo bi bilo v skladu tudi s predpisom čl. 20. Drugače bo težko uporabljati predpis čl. 31, točka 2, o porazdelitvi izgube med posamezne člane.

Iz zakonskega načrta dalje ni razvidno, ali velja morebitni sklep občnega zbora o povišanju deležev in jamstva tudi glede onih članov, ki so sicer podali svojo izstopno izjavo, a njih članstvo še ni prestatlo.

V čl. 20 načrta je določeno, da traja jamstvo članov za obveznosti zadruga še eno leto po dokončanem onem poslovnem letu, v katerem je prestatlo njihovo članstvo. Ta rok jamstva se more po pravilih podaljšati na dve leti.

O izplačevanju deležev se zakonski načrt niti najmanje ne izrazi ne na tem mestu, ne pri čl. 18 in tudi ne pri čl. 3 in 10. To je vsekakor huda pogreška, ki jo bo treba na vsak način popraviti.

V sedanji zakonski načrt so privzete prav mnoge stvari iz srbskega zadržnega zakona. Čudno se mi zdi, zakaj se je izpustil čl. 32 srb. zadrž. zakona, da ima vsak član pravico na svoje stroške se pridružiti pravdam zoper upravni in nadzorni odbor in 3. odstavek čl. 47 srb. zadrž. zak., da sme vsak član zahtevati od zadruga prepis računskega zaključka.

Po III. poglavju, ki obravnava pravno razmerje članov do zadruga, kolikor niso bile tozadavne določbe privzete v I. poglavje (obče odredbe), bi bilo pričakovati, da bomo dobili v načrtu drugo poglavje, ki bi obravnavalo pravni položaj zadruga kot take, zlasti o njenem razmerju do drugih zakonov in zakonitih uredb.

Toda o tej za zadržno prakso zelo važni stvari načrt večinoma molči in le tu in tam najdemo v drugih poglavjih nekaj tozadavnih določb.

Načrt popolnoma molči o tem, če in kako se nanašajo na zadruga predpisi trgovskega zakonika n. pr. o varstvu firm, o vodstvu knjig, kopiranju pisem, inventurah, bilancah, o shranjevanju inventur, bilanc, pisem in poslovnih knjig, o dokazilni moči knjig, o trgovskih uslužbencih, ali more zadruga imeti tihega družabnika ali se more sama udeleževati drugega podjetja kot tih družabnik, ali veljajo tudi za zadruga predpisi o obrestih, provizijah in ležarini, o trgovskih

nakazilih, o zastavni pravici trgovcev, o pridobitvi in izgubi lastnine in zastavne pravice na premičninah, o trgovskem pravu retencije, o prokuri, ali spadajo tožbe med združniki in zadrugo pred trgovsko sodišče itd. itd. To so za mnoge zadruge vrlo važne stvari, in bi bilo torej potrebno, da se združni zakon vsaj na splošno izrazi o teh zadevah.

Ravno tako bi bilo potrebno določiti, v kakšnem razmerju stoje zadruge do obrtnega reda. Vprašanja glede obrtnega lista, koncesij, poslovodij, nedeljskega počitka, delovnega časa, učnih izpričeval za uslužbence, zavarovanja uslužbencev, glede članstva pri trgovskih gremijih in glede prispevkov (doklad) za trgovske gremije in zbornice so vitalnega pomena za zadruge. Kako postopajo obrtne oblasti napram zadrugam v drugih pokrajinah, nam ni znano. Ali to kar se dogaja v Sloveniji, se ne more dalje trpiti. Kako pridejo n. pr. nakupovalne in prodajalne zadruge in konsumna društva do tega, da se od njih zahteva obrtni list, dasi posluje-

jo samo s svojimi člani in ne delajo za dobiček, je nerazumljivo. Še bolj nerazumljivo je, da jih obrtne oblasti silijo, da morajo imeti izučenega poslovodjo, dasi vse vodstvo v zadrugi oskrbuje odbor. Naravnost neverjetno pa je, da oblasti silijo take zadruge, da morajo pristopiti k trgovskim gremijem in s svojimi prispevki vzdrževati organizacije, ki so jim bistveno nasprotne. Te stvari se morajo v novem zakonu na vsak način jasno urediti, drugače bodo zopet zadruge prepuščene samovolji upravnih oblasti, in to morada celo v še večji meri nego doslej.

Tudi bi nič ne škodilo, če bi se določilo, da odgovarjajo za kaznjiva dejanja v zadrugi odborniki, ki so jih zakrivili. Isto načelo bi moralo veljati glede prestopkov zoper obrtni red ter glede trošarinskih in kolkovnih prestopkov.

Na tem mestu naj še omenim, da je v načrtu ostalo nerešeno vprašanje, da li je dopustno, v pravilih določiti razsodišče za spore, ki nastanejo iz pravnega razmerja med združniki in zadrugo.

Tripo Milošević.

Združništvo in prisilno varčevanje.

Čeprav stoji v združnih pravilih: »Zadruga ima namen, da pospešuje med svojimi člani varčevanje«, vendar člani sami to malo razumejo in se malo za to brigajo. Ako naš človek pristopi h kaki denarni zadrugi, mu je poglavitno, da dobi od zadruge posojilo po nizki obrestni meri mnogo nižji nego pri kateremkoli privatniku ali banki, ali ako ima denar, da ga naloži plodonosneje nego pri kakem drugem denarnem zavodu. Da bi se pa zanimal za varčevanje, na to niti ne misli. Težko je gledati, kako se s težavami prisluženi narodni denar ravno radi nerazu-

mevanja malega varčevanja trosi. Čeprav kmetu rodi vinograd, polje, oljka, čeprav delavec dnevno služi denar, vendar niti eden, niti drugi nima za slučaj potrebe pri roki nobene gotovine, nobene rezerve.

Zato sem premišljeval, kako bi se dalo doseči, da bi delavec ali kmet ne trosila denarja, temveč ga hranila. Odločil sem se, da pri svoji zadrugi začnem s prisilnim varčevanjem in sem v ta namen sklical občni zbor.*)

*) L. 1910 sem ustanovil prvo zadrugo v svoji tedanji župniji Bogdušič.

Razložil sem članom, kako ni namen za druge, da samo daje denar, dovoljuje posojila v slučaju potrebe, ampak zlasti ta, da jih navadi k varčevanju; da tudi zadruga ne more obstojati, ako mora samo dajati, pa malo ali nič ne dobiva od zadrugarjev, zato da se morajo člani sami navaditi na varčevanje tudi v malih zneskih, da zadruga na ta način dobi lastni denar in se ji ni treba obračati za kredit na zvezo. V to svrhu je potrebno uvesti prisilno varčevanje.

V čem obstoji bistvo prisilnega varčevanja? Denarja, ki ga posameznik pri prisilnem varčevanju nalaga, ne more dvigniti prej, nego potečejo štiri leta. Ako ima pa naloženega več nego je vsled prisilnega varčevanja dolžan naložiti, tedaj ta višek v slučaju potrebe lahko dvigne tudi prej. Da pa tega, kar je na podlagi prisilne štednje vložil, ne bi tudi v slučaju potrebe dvignil pred potekom štirih let, mu zadruga raje dovoli posojilo. Šele po preteku štirih let mu je dano na svobodo, da v slučaju potrebe dvigne denar, ki ga je bil zbral vsled prisilnega varčevanja. Naravno je, da mora po preteku prvih štirih let znova začeti prisilno varčevanje za bodoča štiri leta in tako naprej za vsako štiriletno razdobje. Na ta način je zadrugar prisiljen k stalnemu varčevanju. Na ta način se je doseglo, da je zadrugar radovoljno prinašal v hranilnico tudi večje zneske, nego jih je bil dolžan nositi vsled prisilnega varčevanja.

Spočetka je vsled neumevanja med za-

drugarji vzbudilo to prisilno varčevanje dosti nevolje, češ da zadruga ni upravičena, da koga sili k varčevanju, da vsak ali ne more ali noče na ta način varčevati. Naposled pa je vendar predlog prisilnega varčevanja na splošno prodrl in našel razumevanje.

Koliko je vsakdo dolžan vlagati vsled prisilnega varčevanja? V l. 1912, ko sem to prvič uvedel pri svoji zadrugi, je bil vsak član dolžan mesečno vlagati 4 krone. Čeprav je to pri nekaterih šlo s težavo in nevoljo, vendar se je strogo pazilo na redno plačevanje. Sicer pa so člani pozneje sami uvideli veliko korist tega varčevanja in so donašali tudi večje zneske. Sami so mi pozneje pravili, da bi bili ta denar itak porabili in potrošili za pijačo in druge nepotrebne stvari, tako pa da se jim je skoro neopaženo zbrala precejšnja rezerva za slučaje potrebe.

Ker je l. 1914 izbruhnila vojna, je vsled vojnih razmer to vzgojno delo, kakor tudi sicer zadržno delo, propadlo. Po vojni pa je bilo zopet uvedeno prisilno varčevanje ne samo pri navedeni zadrugi, ampak tudi v Boki. Tudi prispevek za prisilno varčevanje je povišan na 5 odnosno 10 dinarjev. Pri kmetških posojilnicah se nalagajo ti prispevki mesečno, pri drugih (delavskih) pa tedensko.

Na ta način poskušamo pri nas v Boki kotorski ne samo narod privaditi k varčevanju, ampak ga tudi ohraniti pred raznimi napakami; kajti prisiljen je, ako svoj denar prinese v zadrugo, da se ogiba krčme, ker ni mogoče v njej kaj trošiti.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 43: Naša zadruga ima še precej dolga, ki ga je napravila za zgradbo centrale in omrežja, ki bi ga pa člani sedaj radi odplačali. Prosimo pojasnila, ali je mogoče pravila spremeniti v tem smislu, da mora

vsak član vplačati sorazmerno številu luči, ki jih ima, še toliko deležev, da se dolg pokrije, ali pa da se deleži sorazmerno toliko zvišajo, kolikor je potrebno za pokritje dolga? (Z. E. v L.)

Odgovor : Razumljivo je, da člani želijo radi visokih obresti, ki jih mora zadruga za dolg plačevati, da se ta dolg poravna. Imate pa tri možnosti : ali s povišanjem prispevkov za električni tok (za razsvetljavo in gonilno silo), ali s povišanjem deležev, ali pa s povišanjem števila deležev na vsakega člana. 1. Povišanje deležev je dopustno in ako občini zbor sklene tozadevno spremembo pravil, morajo pač vsi člani doplačati še na deleže, kolikor znaša povišek. Član, ki se ne bi hotel temu sklepu glede doplačila povišanih deležev pokoriti, ima možnost izstopa. 2. Povišanje števila deležev obvezno za vsakega člana in sicer primerno temu, kolikor ima luči oziroma kolikor še poleg luči uporablja gonilne sile, je tudi mogoče na temelju sklepa obč. zbora, vendar pa bi se v tem slučaju mogli člani, ki se s tem sklepom ne strinjajo, braniti in bi eventualno pri sodišču prodrli s svojo pritožbo, da jih ne more nihče siliti, da vplačajo več deležev. 3. Zato se nam zdi v Vašem slučaju najprikladnejše, da napravite točen načrt, koliko potrebujete letno za režijo in odplačevanje dolga. Zneske, ki jih letno rabite za kritje režije in za odplačevanje dolga, razdelite potem na članne primerno temu, koliko vsak potrebuje električnega toka za razsvetljavo in gonilno silo. Ta način pogasitve dolga s prispevki članov se nam zdi najpravičnejši in proti temu se ne more noben član upirati, izvede pa ga lahko odbor sam. Pri načrtu morate tudi upoštevati, da se stroji hitro obrabijo in torej treba pravočasno zbirati zaklad za obnovo inventarja.

Vprašanje 44 : Gospodarska zadruga v našem kraju se je obrnila na našo posojilnico radi kredita v tekočem računu, na kar smo ji dovolili 55.000 Din.—. Napraviti mislimo tako, da ji kakor drugim izposojevalcem, za to posojilo računamo po 7 % ; kar pa bo za-

druga odplačevala, bomo smatrali kot vlogo in jo obrestovali kakor drugim vlagateljem. Ali je to pravilno in ali je treba delati za to kako zadolžnico ? (H. p. na P.)

Odgovor : Za kredit v tekočem računu napravite z Gospodarsko zadrugo pogodbo, v kateri navedete, do katerega najvišjega zneska dovolite zadrugi kredit in katero Gospodarska zadruga in Vaša posojilnica podpiseta. Najvišji znesek kredita v tekočem računu se zaznamuje potem tudi na posebno stran knjige tekočih računov, v kateri otvorite račun Gospodarski zadrugi. Knjigo dobite pri Zadrugi zvezi v Ljubljani. Ko je pogodba za kredit v tekočem računu podpisana in tekoči račun odprt, izplačujete gospodarski zadrugi po potrebi zneske, kakršne rabi, toda nikdar ne smete prekoračiti s temi izplačili višine dovoljenega kredita. — Izplačane zneske vpisujete Gospodarski zadrugi v breme, vplačane zneske pa v dobro njenega tekočega računa ravno tako kakor vidite v izvlečkih, ki Vam jih pošilja polletno Zadruga zveza za tekoči račun, ki ga imate pri Zvezi. (Dočim je Vaš račun pri Zvezi naložba v tekočem računu, je račun Gospodarske zadruge pri Vas kredit v tekočem računu.) Obrestna mera je za kredit v celoti, torej za izplačila in odplačila enaka toliko časa, dokler gospodarska zadruga z odplačili kredita ne poravna, to se pravi, dokler je pri Vas gospodarska zadruga v dolgu. Ako pa je gospodarska zadruga z odplačili kredit že poravnala in prišla do naložbe, v tem slučaju ji morate seveda naložbo obrestovati kakor drugim vlagateljem. — Z ozirom na obrestno mero, ki Vam jo nudi za naložbe Zveza, se nam zdj obrestna mera po 7 % prenizka. Potrebno bi bilo, da zvišate v smislu zadnje okrožnice Zadruga zveze obrestno mero za vloge, za kar seveda potrebujete tudi višjih obresti za posojila

oziroma kredite. — Vsakega pol leta pošljete Gospodarski zadrugi izvleček tekočega računa, da ga primerja s svojimi knjigami in Vam pravilnost izvlečka potrdi. Tiskovine dobite pri Zvezi. Ako ne znate računati

obresti tekočega računa z obrestnimi številkami, pošljite cel izpisek vplačil in izplačil tekočega računa Zvezi, ki Vam bo izračunala obresti in saldo.

□ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □

Pomembne resolucije. V juliju 1912 je skupščina štajerskega pododbora ljubljanske Zadružne zveze sklenila naslednje resolucije: »Skupščina štajerskega pododbora Zadružne zveze izjavlja:

1. Vlada je kot nadzorovalna oblast nad akcijskim družbami soodgovorna za gospodarsko agitacijo, s katero banke izkušajo tudi kmetijski denar skupljati za se in izrabljati za spekulacijske namene. 2. Vlada, ki je z državnim vplivom pospeševala postanek in razvoj poljedelskega zadružništva, je dolžna, da ne ostane pri tem na pol pota in da ne pusti zadružništva v najvažnejši reči — v kreditnem vprašanju — brez pomoči.

Zato zahtevamo:

a) Vlada mora strožje postopati pri koncesijoniranju bank, zabraniti mora kvarno ustanavljanje bančnih podružnic, znatno jim mora omejiti pravico sprejemati vloge.

b) Ustanoviti se mora državni kreditni zavod za zadružne zveze, ki se mora zadostno financirati iz državnih sredstev.«

Enajst let je, kar so bile te resolucije sprejete. Ali se ne glasijo skoro točno, kakor da bi imele današnje razmere pred očmi in ali niso naše zahteve, in to popolnoma upravičene zahteve, iste kakor so bile pred enajstim leti?

Zadružni kongres se je vršil v Celju 6. septembra v navzočnosti približno 60 zadrujarjev iz različnih pokrajin države in gostov iz tujih držav. Otvoril ga je predsednik G. Z. S. dr. Korošec z lepim nagovorom. Naše zadružništvo stoji v znamenju velikega boja. Pobjitati mora kapitalizem, ki je sin materializma, dočim je zadružništvo altruizem in mora uveljavljati v življenju idealne naloge ljubezni do bližnjega. In kakor je gospodarstvo postalo mednarodno, je mednarodno tudi zadružništvo. Njegovo geslo, ako hoče v borbi s kapitalizmom uspeti, mora biti: »Zadrujarji vseh dežel, združite se!« — Poleg zastopnikov skoro vseh zadružnih zvez v državi je pozdravil zlasti zasotpnika mednarodnega delovnega urada v Ženevi dr. Fauquet, dalje zastopnike kmetijskega zadružništva z Bavarskega, zastopnika Osrednje jednote gospodarskih društev v Pragi dr. Hulka, zastopnika oddelka za kmetijstvo g. Sancina, zastopnika trgovske in obrtniške zbornice g. I. Mohoriča ter zastopnika mestne občine Celje dr. Hrašovca. Na dnevnem redu kongresa je bilo pet referatov: Dr. Basaj: O raznih tipih slovenskega zadružništva; M. Štibler: O načrtu zadružnega zakona; dr. Cicak: O zadružnem zavarovanju; dr. Kojić: O zdravstvenih zadrugah in dr. L. Prohaska: O davčni reformi. Poleg tega je kongres sprejel važne resolucije, ki se tičejo zadružništva, zlasti glede državnega kredita za zadružništvo, glede zakona o zaščiti male kmetije, katero prinašamo na

drugem mestu, glede združnega in davčnega zakona in še več drugih, ki jih bomo prinesli v prihodnjih številkah.

40-letnica Zadružne zveze v Celju. Po združnem kongresu in po glavni skupščini G. Z. S. so zbrani zadrugarji iz kraljevine in zastopniki združništva iz tujih držav obhajali lep združni praznik v Celju, to je 40-letnico obstoja Zadružne zveze. Vsi zastopniki so izražali radost nad 40-letnim uspešnim delom te najstarejše Zadružne zveze v Sloveniji in iskreno čestitali k lepemu jubileju. Sedanji ravnatelj Zveze g. Lesničar je podal v preglednem kratkem referatu razvoj in dosedanje uspehe njenega dela.

Glavna skupščina G. Z. S. in seja upravnega odbora se je vršila 5. in 6. oktobra pred združnim kongresom v Celju. Obširno tajniško poročilo o poslovanju G. Z. S. omenja tudi prizadevanje, da se sestavi parlamentarni klub poslancev-zadrugarjev, da se pride čimprej do enotnega obdavčenja združništva in do enotnega združnega zakona, da se ustanovi glavna kreditna zadruga. Poročilo omenja nebroj intervencij v skupnih združnih zadevah in v zadevah posameznih zvez, o sodelovanju pri anketah o gospodarskih vprašanjih. Povdarjala se je pri seji tudi potreba, da se glede oprostitve poštarine uvede enotnost. Na Hrvaškem se dobijo kraji, v katerih je srbska zadruga poštnine oproščena, hrvatska zadruga pa jo mora plačevati.

Protí zakonu o zaščiti male kmetije prihajajo protesti od številnih hranilnic in posojilnic. Dosedaj je vložilo protest na oddelek za kmetijstvo v Ljubljani že nad 90 hranilnic in posojilnic. — Tudi na združnem kongresu v Celju je bila proti temu zakonu soglasno sklenjena sledeča resolucija: »Ker je srbski zakon o zaščiti male kmetije le rezultat potreb prehodne dobe iz natu-

ralnega gospodarstva v denarno in kreditno gospodarstvo in odgovarja samo potrebam take prehodne dobe, v današnjih razmerah pa naravnost uničuje kreditno sposobnost malega kmeta in moderno poljedelstvo, radi tega pretestiramo proti razširitvi gornjega zakona na vsó kraljevino. Istočasno pa izražamo željo, da vlada po posvetovanju z interesiranimi poljedelci in njihovimi zastopniki, zlasti po posvetovanju z združnimi institucijami, išče drug način zaščite male kmetije, ki ne bi uničil kreditne sposobnosti kmeta in bi kot fakultativen (neobvezen) nudil možnost, da se v interesu ohranitve družine zaščiti mala kmetija.« — Tudi zadružne zveze v celi državi so poslale proteste proti razširitvi tega zakona tako n. pr. je Zveza srbskih kmetijskih zadrug v Sarajevu sklenila na svojem kongresu 10. in 11. septembra v Bosanskem Brodu poseben protest na ministra za pravosodje, (ker je menda ministrski svet njegá pooblastil, da izvrši razširjenje tega zakona). — Protestov, spomenic in resolucij proti zakonu je bilo torej dovolj, vprašanje je samo, če vlada kljub temu ne bo ostala gluha napram protestom o razširjenju zakona, glede katerega Srbi sami priznavajo, da je bil na mestu samo v starem času, v prehodni dobi iz naturalnega v kreditno gospodarstvo, da pa je v današnjih razmerah velika zapreka za razvoj kmetijstva.

Kongres zdravstvenih zadrug v Srbiji se je vršil 26. septembra, torej istočasno s kongresom Glavnega saveza zemljoradničkih zadrug v Beogradu. Po pozdravu predsednika Stošića je imel referat dr. Kojić, ki je povdarjal, da ni dovolj govoriti samo o uspehih gotovih ustanov in da bo vsled tega v svojem referatu pokazal tudi na temno stran, na tež-

koče in na nezdrave pojave, ki so stopili na pot mlademu pokretu zdravstvenih zadrug. Navajal je za to več primerov. — Kongres je pozdravil kot zastopnik Glavnega Zadrugnega Saveza g. Avramović in opozarjal na velike koristi, ki jih bo imela ta panoga zadrugištva na selu za ljudstvo. Ti uspehi se morajo ceniti tembolj, ker niso samo materialnega značaja, temveč so važni za celokupno kulturo človeškega življenja, kateri je podlaga zdravo ljudstvo. V današnjih razmerah bede in splošne neurejenosti je to delo še važnejše in je gotovo, da bo na samopomoči zasnovana akcija imela lepše uspehe nego akcija države, ki ne daje skoro nikakih uspehov. — Sprejeta je bila nato resolucija, katera se obrača pred vsem proti nezdravim pojavom v tem gibanju. — Tudi na zadružnem kongresu v Celju je imel dr. Kojić o zdravstvenih zadrugah lep referat, ki so ga navzoči zastopniki zadružnih zvez poslušali z velikim zanimanjem.

Zakaj zgineva kmetški denar iz hranilnic in posojilnic, nam pove lepo »Domoljub« od 10. oktobra. Vlagatelji se žalibog dajo premamiti z obljubami višjih obresti in izročajo svoje prihranke bankam in trgovcem. Ne pomislijo pa, da s tem spodkopavajo temelje zadrugam, ki so jim že ponovno pomagale in ki so edine zanesljiva opora kmeta. Ti slučajji so pa obenem resen opomin hranilnicam in posojilnicam, naj zvišajo obrestno mero vlagateljem. Še bolj resen opomin pa so za vse voditelje zadrugištva, ker kažejo, kako malo je še smisla za skupnost in zadružne zavesti. Zato svetujemo, da bere te članek v »Domoljubu«: »Roka roko umiva«.

Radi naših terjatev napram Nemški Avstriji se je ponovno vršila 28. septembra pri trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani konferenca zastopnikov gospodarskih korporacij in na podlagi tega se je poslala zopet spo-

menica vladi z zahtevo, da se naše terjatve napram Nemški Avstriji poravnajo s 25 Din. za 100 starih kron. Za slučaj, da bi se tega ne moglo doseči in bi obveljal v konvenciji določeni ključ 8 dinarjev za 100 starih kron, nosi odgovornost za oškodovanje naših upnikov država in je država dolžna to škodo povrniti. Opozorilo se je na možnost, da lahko vlada v to svrhu napravi poseben fond, v katerega naj bi plačali jugoslovanski dolžniki onih 68% svojih dolgov, za katere so vsled konvencije z Nemško Avstrijo oproščeni. Naši dolžniki plačajo namreč nemško-avstrijskim upnikom za 100 starih kron le 8 dinarjev in se tako pri vsakih 100 kronah dolga obogatijo brez vzroka za 68 kron, katere naj bi vplačali v ta državni fond. Pomisliti je treba, kaj pomeni za naše dolžnike že dejstvo, da lahko dolg, ki je nastal v zlatih kronah, plačajo al pari v jugoslovanskih kronah. In sedaj naj se jim po vrhu še 68% popusti! In kakor je za naše dolžnike obogatitev velika, ravno tako oz. še veliko bolj bo občutna pa škoda, ki jo vsled tega ključa utrpijo naši upniki. Zato je pravično, da se to izravna. Predložil se je za ustanovitev tega fonda potrebni načrt zakona, ki ga je izdelal vseučiliški profesor dr. Stanko Lapajne. Tudi vlada bi v ta fond lahko dosti prispevala, ker je na podlagi konvencije z Nemško Avstrijo dobila veliko milijonov vredno hišo na Dunaju, kjer se nahaja naše poslaništvo in veliko število delnic večjih podjetij, zlasti 28.000 delnic Steinbeissovega podjetja 2600 delnic Zenice d. d., 4830 delnic sladkorne tovarne Ūsora in še drugih, za kar vse plača le 10.000.000 Din. Nesreča je pa v tem, da so oni, ki imajo terjati, ponajveč v Sloveniji, oni pa, ki dolgujejo, so v Bosni in vlada je vsled tega pri konvenciji preveč čuvala interese bosanskih dolžnikov in svoje lastne interese, pri tem pa silno udarila slovenske upnike. — Ker zlasti mnogim hranilnicam in posojilni-

cam na Štajerskem, bivšim članicam graškega Verbanda, grozi od tega velika škoda, je na inicijativo poslanca Pušenjaka tudi Glavni zadrudni savez vložil na ministrski svet posebno predstavko, v kateri kot eventualni predlog daje zgoraj omenjeni zakonski načrt prof. dr. Lapajnetu za odškodovanje jugosl. upnikov.

Kako pazljivo berejo nekatere zadrude naše okrožnice, dokazuje dejstvo, da se je na zadnjo okrožnico Zveze takoj oglasila neka hranilnica in posojilnica s prošnjo, da ji Zveza dovoli večji kredit, da bi zadruga mogla dati posojilo nekemu trgovcu. Ko v okrožnici opozarjamo zadrude, naj pazijo na likvidnost, naj posojujejo posojila le zares potrebnim malim ljudem in ko jih pozivamo, naj navajajo ljudi v svojem okolišu k varčnosti, pa se najde zadruga, ki na podlagi vsega tega prosi za kredit, da bo mogla dati trgovcu posojilo. Ali so res naše rajfajzenovke pozabile, kaj je njih namen, kdo jih je spravil v življenje in kdo pri njih nalaga svoje prihranke?

Občni zbor Zadrudne zveze v Gorici se je vršil 18. junija pri 44 zastopnikih zadrug. Zveza šteje po stanju koncem l. 1922 148 članic in sicer 69 posojilnic, 23 stavbnih zadrug, 19 mlekarskih zadrug, 20 kmetijskih, gospodarskih in konsumnih zadrug, 4 produktivne zadrude in 4 razne zadrude. Promet je znašal v l. 1922 49.645.745.— lir. Koncem l. 1922 so imele članice pri Zvezi naloženih 4.730.892 lir. Zveza ima tudi blagovni oddelek, ki je dobavljal članicam kmetijske potrebščine, zlasti superfosfat, galico, žveplo, tomaževo žlindro, koruzo, oves in krompir. Dobavil je blagovni oddelek članicam 75 vagonov blaga za 3.472.166 lir.

Ogrsko zadrudništvo. Cvetoče ogrsko zadrudništvo je imelo v prvi polovici l. 1923 dva pomembnejša zadrudna jubileja.

»Hangya«, zadruga za produkcijo in vnovčevanje, centrala konsumnih društev in istocasno zveza približno 2000 konsumnih zadrug v Budapesti je slavila 25 letnico svojega delovanja. »Hangya« je po rohdalskih načelih ustanovljena l. 1898. Med ustanovitelji je tudi znani grof Károly. Od majhnih početkov se je »Hangya« razvila v velepodjetje, katere mu je danes priključena cela vrsta drugih podjetij. Hangya zaposluje nad 1500 nameščencev. Dočim je v prvem poslovnem letu znašal promet 50.000 kron, je dosegel v l. 1922 že 6 in pol milijard kron. Povratni dobiček včlanjenim konsumnim društvom je dosegel 333 milijonov kron. Zadrude, združene v Hangy štejejo nad 800.000 članov. Ako vpoštevamo družine včlanjenih gospodarjev, se lahko računa, da preskrbljuje Hangya 3 in pol milijone prebivalstva. Hangya kljub škodi, ki jo je pretrpela med vojno, zlasti pa v času prevratov, predstavlja danes vodstvo konsumnega zadrudništva na Ogrskem.

Drugi jubilej je obhajala v maju tega leta deželna »Centralna kreditna zadruga« v Budapesti. Kar je »Hangya« za konsumno zadrudništvo, to je »Centralna kreditna zadruga« za kreditno zadrudništvo na Ogrskem, ki kaže danes pretežno agrarni značaj. Že v prvem letu po ustanovitvi je združevala ta centrala 712 kreditnih zadrug, v l. 1914 pa že 2472 zadrug. Vsled trianonske mirovne pogodbe je zgubila 1562 kreditnih zadrug, kljub temu pa je število članic z novimi ustanovitvami delno nadomestila in šteje sedaj 1095 zadrug. Centrala je imela koncem l. 1922 nad 1600 milijonov kron vlog, celokupni promet pa je znašal 50 milijard kron.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Zadrudna zveza
Izdajatelj: „Zadrudna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadrudne
zveze“ v Ljubljani.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 10, I. 1923.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Elektro-strojne zadruge v Podblici, r. z. z o. z., se bo vršil dne 28. oktobra 1923, ob 2. uri pop. na Jamniku v hiši g. načelnika. 1. Prememba pravil. 2. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Jerneju, r. z. z n. p., se bo vršil dne 28. oktobra 1923, ob 15 uri v Društveni dvorani. 1. Prememba pravil. 2. Prost razgovor.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Skalah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 18. novembra 1923, ob 3. uri pop. v prostorih bralnega društva. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Sprememba pravil. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Vidu pri Grobelnem, r. z. z n. z., se bo vršil dne 28. oktobra 1923, ob 3. uri pop. v občinski pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1922. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Zveze lesnih domačih obrti v Ribnici, r. z. z o. z., se bo vršil dne 28. oktobra 1923, ob 9. uri dop. v prostorih Posojilnice in hranilnice v Ribnici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor »Prve žebljarske in železoobrtne zadruge v Kropi in Kamnigoriči«, r. z. z o. z., se bo vršil v soboto, dne 27. oktobra 1923, ob 2. uri pop. v skladišču zadruge v Kropi. 1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje letnega računa za l. 1922/23, razbremenitev načelstva in nadzorstva. 4. Sklepanje o porabi čistega dobička. 5. Sprememba pravil. 6. Volitev 2 članov nadzorstva. 7. Določanje obrestne mere in odpovednih rokov za izposojila članov. 8. Določanje pristopnine. 9. Odobritev poslovnika za načelstvo. 10. Sklepanje o nakupu 1 stroja.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

Telefon št. 57 in 470

LJUBLJANA - MIKLOŠIČEVA CESTA 10

Telefon št. 57 in 470

V LASTNI PALAČI VIS-A-VIS HOTELA UNION

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Kapital in rezerve skupno nad Din. 15,000.000.—

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

Kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO v LJUBLJANI

R. Z. Z. O. Z.

MANUFAKTURA NA DEBELO IN DROBNO

Centralno skladišče

v novi palači "Vzajemne posojilnice" v Ljubljani, Miklošičeva cesta.

Prodajalne na drobno: Stritarjeva ulica št. 5 in Dunajska cesta št. 29.

Podružnica v Somboru (Bačka).

Telefon št. 550

Prvovrstni proizvodi! — Cene solidne!

Pošt.-ček. št. 10.222

GOSPODARSKA ZVEZA

notira sledeče cene:

SEMENA:

Domača detelja črna, plombirana, garantirano čista brez predenice po	Din. 45—
Rdeča detelja, inkarnatka, po	" 22:50
Lucerna ali nemška detelja po	" 40—
Semenska pesa „Eckendorfer“ in „Mamuth“ po	" 18—

GNOJILA:

Kalijeva sol 42% po	Din. 150— za 100 kg
Kostni superfosfat z 18% v vodi raztopne fosforove kisline, z vrečami po	" 260— " 10j "
Rudninski superfosfat s ca 16% v vodi raztopne fosfor. ki-line (vreče a 100 kg) po	" 175— " 100 "
Bela razklejena kostna moka 32—34% po	" 250— " 100 "
Tomaže a žindra 21% po	" 275— " 100 "
" 18% po	" 180— " 100 "
Cement po	" 86— " 100 "

Cene veljajo pri odjemu originalnih vreč, pri vagon-kih pošiljtvah se prednje cene razumejo fko vsaka postaja v Slovenijo.

KRMILA:

Lanene tropine po Din. 5— za kg. Vreče po 50 kg.
Orehove tropine, vsebuječe 42% beljakovin in maščobe po Din 3:50 za kg z vrečami. Vreče po 75 kg.
Klajno apno po Din. 4—

VINOGRADNIŠKE IN KMETIJSKE POTREBŠČINE:

Drevesne škropilnice bakrene po	Din. 600—
Modra galica po Din. 10:50 za kg, pri manjšem odjemu	kg " 12—
Žveplo, dvojno rafinirano	kg " 4—
Trierje (žitne čistilnice) trdke Heid, znamka I A po	" 3.500—
Trierje (žitne čistilnice) trdke Heid, znamka I B po	" 3.000—
Mlatilnice na ročni in gepeljni pogon po	" 4.000—
Mlatilnice na gepeljni pogon s siti in tresali po	" 5.500—
Gepeljni na 36 obratov po Din. 4.500—	Gepeljni na 24 obratov po 4.000—

Poleg tega so na razpolago vsakovrstni poljedelski stroji, kakor:

čistilniki (pajtelni), plugi, brane poljedelske, brane travniške, brzoparilniki, gnojnične sesalke, vodne sesalke, lesene grablje, bruši za kose, kose itd.